

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДУ «ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ІМЕНІ М.І. ДОЛІШНЬОГО НАН УКРАЇНИ»**

БАШИНСЬКА ЮЛІЯ ІВАНІВНА

УДК 332.146:320.91

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ
ПОТЕНЦІАЛУ ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В РЕГІОНІ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів –2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України».

Науковий керівник: кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
Жук Петро Володимирович,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені
М. І. Долішнього НАН України»,
провідний науковий співробітник відділу регіональної
екологічної політики та природокористування.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Вознюк Микола Андрійович,
Львівський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»,
директор;

кандидат економічних наук, доцент
Андрійчук Ігор Васильович,
Інститут економіки та управління у нафтогазовому
комплексі Івано-Франківського національного технічного
університету нафти і газу,
доцент кафедри економіки підприємства.

Захист відбудеться «29» травня 2017 р. в 14.30 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.154.01 в Інституті регіональних досліджень НАН України за адресою: 79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Інституту регіональних досліджень НАН України за адресою: 79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4 та на сайті: [www://ird.gov.ua](http://ird.gov.ua).

Автореферат розісланий «27» квітня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук

П.В. Жук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У контексті загальновизнаної світовим співтовариством концепції сталого розвитку використання відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) та зміна стратегічних орієнтирів з традиційної на відновлювану енергетику є нагальною вимогою сьогодення. Актуальність завдань з розвитку відновлюваної енергетики для України впливає також з її євроінтеграційного курсу й міжнародних зобов'язань, взятих державою згідно з Угодою про асоціацію з ЄС і низкою ратифікованих міжнародних документів, що регламентують сучасну енергетичну політику. Одним із завдань для України є збільшення частки ВДЕ в кінцевому споживанні енергії до 11% у 2020 р.

Досягнення встановленого орієнтиру неможливе без активного залучення регіонів і їх потенціалу в реалізацію завдань з розвитку відновлюваної енергетики, що потребує пошуку і застосування найбільш дієвих та ефективних інституційних, організаційних, економічних та інших інструментів активізації розвитку відновлюваної енергетики як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях.

Необхідність поглиблення наукового обґрунтування шляхів і механізмів розвитку відновлюваної енергетики з урахуванням регіональних особливостей зумовило вибір теми, її наукову та змістовну спрямованість.

Важливі аспекти розвитку відновлюваної енергетики стали предметом дослідження низки зарубіжних науковців. Зокрема, слід відзначити Н. Вагнера, Д. Гілена, М. Делуччі, М. Джейкобсона, Д. Ергіна, І. Коссе, Є. Круковську, А. Маккрона, У. Мосленера, Дж. Радеке, Д. Сайгіна, Р. Титко, Е. Ушера, Г.-Й. Фелль та ін.

Вагомий внесок у розробку теоретико-методичних і науково-прикладних засад розвитку відновлюваної енергетики в Україні зробили вітчизняні дослідники І. Андрійчук, С. Боблях, В. Білодід, П. Васько, Г. Гелетуха, М. Гнідий, Г. Денисенко, О. Дроздова, С. Дубовський, Т. Железна, В. Калініченко, В. Клюс, А. Конеченков, С. Кудря, М. Кулик, П. Кучерук, Ю. Морозов, Н. Мхітарян, О. Новосельцев, Е. Олійник, Г. Півняк, В. Резцов, Ф. Шкрабець та ін.

Перспективи використання потенціалу відновлюваних джерел енергії в контексті сталого розвитку Західного регіону України досліджували українські вчені О. Адаменко, В. Боярчук, В. Височанський, М. Вознюк, П. Жук, В. Гальчак, З. Герасимчук, В. Дудюк, Р. Колісник, В. Кравців, О. Лукша, В. Лютко, М. Михайлів, М. Пітюлич, С. Побігун, А. Прокіп, А. Рожко, М. Сиротюк, С. Сиротюк та ін.

У більшості наукових досліджень у галузі відновлюваної енергетики зосереджено увагу на загальних і регіональних характеристиках відновлюваних джерел енергії та визначенні способів їх використання. Однак доцільним є ґрунтовний аналіз сучасного стану розвитку відновлюваної енергетики в регіоні, виявлення перешкод на шляху впровадження відновлюваних джерел енергії та обґрунтування організаційно-економічних інструментів активізації розвитку відновлюваної енергетики на рівні регіону, що й спричинило вибір теми дисертації, її мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідних тем ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», зокрема: «Використання природно-ресурсного потенціалу гірських територій України на засадах сталого розвитку» (номер державної реєстрації 0112U000459), де автором досліджено питання використання гідроенергетичного потенціалу регіону й інших джерел відновлюваної енергії; «Механізми регулювання екологічної безпеки транскордонного регіону в умовах євроінтеграції України» (номер державної реєстрації 0113U000107), у межах якої автором проаналізовано європейський досвід упровадження відновлюваної енергетики та розкрито шляхи її розвитку в транскордонних регіонах; «Формування та механізми реалізації політики розвитку гірських територій України» (номер державної реєстрації 0116U004033), у межах якої розкрито потенціал й обґрунтовано шляхи вдосконалення організаційно-економічного механізму розвитку відновлюваної енергетики в Західному регіоні України.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є поглиблення теоретико-методичних засад формування механізмів активізації використання потенціалу відновлюваних джерел енергії та розробка практичних рекомендацій щодо застосування організаційно-економічних заходів та інструментів розвитку відновлюваної енергетики в регіоні. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- узагальнити теоретико-концептуальні засади дослідження процесів використання відновлюваних джерел енергії;
- визначити основні світові тенденції розвитку відновлюваної енергетики;
- дослідити та провести економічну оцінку природно-ресурсного потенціалу відновлюваних джерел енергії регіону на прикладі західних областей України;
- провести аналіз стану та інструментів розвитку відновлюваної енергетики в Західному регіоні України;
- визначити перспективи та запропонувати концептуальні основи подальшого розвитку відновлюваної енергетики в регіоні;
- провести економетричне дослідження впливу відновлюваної енергетики на соціально-економічний розвиток регіону;
- запропонувати організаційно-економічні заходи з активізації розвитку відновлюваної енергетики в регіоні.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку відновлюваної енергетики в Західному регіоні України.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та прикладні засади організаційно-економічного забезпечення використання потенціалу відновлюваної енергетики в регіоні.

Методологія дослідження. Методологія дослідження базується на основних положеннях і принципах теорій регіональної економіки, сталого розвитку, концепцій ресурсо- та енергозбереження, концептуальних засадах формування й реалізації регіональних стратегій розвитку. У роботі використовується системний підхід до визначення сучасного стану розвитку відновлюваної енергетики в регіоні,

а також загальнонаукові й спеціальні методи: історичний (при дослідженні історії розвитку поняття «відновлювані джерела енергії» та аналізі реалізації проектів з відновлюваної енергетики); наукової абстракції (при виборі методичних підходів до формування регіональних стратегій розвитку з урахуванням особливостей відновлюваної енергетики); порівняльного аналізу (під час проведення аналізу обласних енергетичних програм і стратегій); спостереження та аналогій (при дослідженні реалізованих проектів відновлюваної енергетики в регіоні); графічні (побудова графічних моделей і таблиць); SWOT-аналізу (для представлення перспектив розвитку відновлюваної енергетики); економетричні (для визначення залежності між зміною показників розвитку відновлюваної енергетики та соціально-економічних показників регіону).

Інформаційною базою дисертації є статистичні дані та аналітичні матеріали Міжнародного енергетичного агентства, Міжнародного агентства з відновлюваної енергетики, Статистичної служби Європейського Союзу, ООН, наукові праці зарубіжних і вітчизняних учених, матеріали Державної служби статистики України, Біоенергетичної асоціації України, міжнародних науково-практичних конференцій, інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні положення дисертації, що містять наукову новизну, полягають у наступному:

удосконалено:

– наукові засади формування концепцій розвитку відновлюваної енергетики, які розкривають їх структуру та зміст як основи розроблення цільових регіональних стратегій розвитку відновлюваної енергетики з визначенням при цьому стратегічних цілей (заміщення традиційних енергоносіїв відновлюваними, екологізації енергетики, вирішення соціально-економічних проблем її структурної перебудови) та відповідних операційних цілей і завдань, що має за мету досягнення системності та послідовності вирішення актуальних проблем розвитку відновлюваної енергетики в регіонах;

– науково-методичні положення щодо оцінки потенціалу відновлюваної енергетики регіону шляхом доповнення використовуваних натуральних оціночних показників потенціалу вартісно-економічними, встановлення яких базується на приведенні показників технічно-досяжного потенціалу відновлюваних джерел енергії, що визначається в одиницях умовного палива, до грошового виразу через їх нафтовий еквівалент і світові ціни на нафту; на відміну від наявних підходів це дає змогу зіставляти кінцеві економічні ефекти від використання традиційних і відновлюваних джерел енергії й визначати місце потенціалу відновлюваних джерел енергії у сукупному природно-ресурсному потенціалі регіону;

– організаційні засади та інструментарій просування на ринку проектів з розвитку відновлюваної енергетики, які доповнено положеннями щодо забезпечення розробки інвестиційних проектів зі спорудження об'єктів відновлюваної енергетики як повноцінного комерційного продукту, готового до реалізації;

набули подальшого розвитку:

– наукові підходи до визначення рівня та резервів використання природно-ресурсного потенціалу відновлюваної енергетики областей Західного регіону

України, які базуються на оцінюванні величини загального, використовуваного та перспективного для використання потенціалу за видами відновлюваних джерел енергії: сонячної, вітрової, геотермальної, біомаси й малої гідроенергетики;

– методичні засади впровадження на рівні регіону «зелених державних закупівель» як інструменту збільшення частки використання ВДЕ в регіоні, які, на відміну від застосовуваних, передбачають включення у процедуру вибору постачальників енергії для підприємств і об'єктів державної та комунальної власності регіону цільових критеріїв щодо її вироблення з відновлюваних джерел; застосування такого підходу забезпечуватиме посилення конкурентоспроможності виробників відновлюваної енергії та розвиток відновлюваної енергетики;

– науково-практичні підходи до оцінювання перспектив і прогнозування розвитку відновлюваної енергетики в регіоні з урахуванням природно-ресурсного потенціалу, техніко-економічного й інституційного середовища, світових і вітчизняних тенденцій на основі визначення пріоритетів і доцільності розвитку видів відновлюваної енергетики в областях Західного регіону України за категоріями черговості.

Практичне значення одержаних наукових результатів полягає в обґрунтуванні організаційно-економічних важелів розвитку відновлюваної енергетики, які можуть використовуватися при розробці та реалізації цільових регіональних стратегій і програм, а також знайти практичне втілення при налагодженні публічно-приватного партнерства у галузі.

Результати наукових досліджень використані у практичній діяльності центральних і регіональних органів влади та підприємств реального сектору економіки: Міністерства екології та природних ресурсів України при підготовці матеріалів Карпатського огляду про стан довкілля (національний огляд) – лист №5/3-11/1773-14 від 08.02.2014 р.; Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи у його практичній роботі – лист №04-15/12-146 від 30.01.2015 р.; Львівської обласної ради при формуванні регіональних стратегій розвитку – лист №7/17 від 09.12.2014 р.; Управління архітектури, містобудування та інфраструктурних проектів Львівської облдержадміністрації при розробці Комплексної інвестиційної програми розвитку об'єктів малої енергетики на території Львівської області на 2016-2020 рр. – лист №16-1501 від 11.11.2015 р.; ТОВ «ЕКО-Оптіма» при запровадженні енергосервісних договорів у діяльності компанії – лист від 25.11.2015 р.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною завершеною науковою працею, у якій подано авторське бачення розв'язання проблематики розвитку відновлюваної енергетики в регіоні. Усі наукові результати, викладені у дисертації та наведені в опублікованих працях, одержані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використані лише ті положення, ідеї та висновки, які є результатами особистих напрацювань автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертації апробовані на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Сучасні наукові підходи до стабільного економічного розвитку та економічної безпеки» (м. Чернігів, 2014 р.); «Перспективи економічного зростання

та інноваційного розвитку країн» (м. Одеса, 2014 р.); «Відновлювана енергетика на Львівщині – можливості для бізнесу та розвитку території» (м. Львів, 2014 р.); «Socio-economic, political, cultural and religious issues in Polish, Slovak and Ukrainian researches» (Jaroslav, Poland, 2014 р.); «Економічні аспекти розвитку держави: стан, проблеми, перспективи» (м. Хмельницький, 2014 р.); «Нетрадиційні і поновлювані джерела енергії як альтернатива первинним джерелам енергії в регіоні» (м. Львів, 2015 р.); «Інвестиційно-інноваційні засади розвитку національної економіки в ринкових умовах» (м. Ужгород, 2015 р.); «Екологічна безпека як основа сталого розвитку суспільства. Європейський досвід і перспективи» (м. Львів, 2015 р.).

Публікації. Результати дослідження опубліковані у 19 наукових працях (з них 16 одноосібних). У наукових фахових виданнях опубліковано 8 статей, з них 2 – у наукових періодичних виданнях інших держав, 2 – у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз; 2 публікації в інших виданнях і 9 тез доповідей на науково-практичних конференціях. Загальний обсяг опублікованих за темою дисертації наукових праць, який належить особисто автору, - 6,32 д.а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 221 сторінку, з них 189 сторінок основного тексту. Робота включає 24 таблиці, 8 рисунків, 4 додатки на 11 сторінках. Список використаних джерел налічує 236 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, розкрито методологію дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт і предмет, висвітлено зв'язок роботи з науковими темами, сформульовано новизну і практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію результатів досліджень та їх впровадження.

У першому розділі «**Теоретико-методичні основи використання потенціалу відновлюваної енергетики**» розкрито теоретичні основи дослідження потенціалу відновлюваної енергетики, проведено аналіз сучасних тенденцій та розглянуто питання щодо механізму організаційно-економічного забезпечення її розвитку.

На основі аналізу підходів зарубіжних і вітчизняних науковців до визначення суті поняття «відновлювані джерела енергії» встановлено, що дефініція поняття відновлюваних джерел енергії у країнах світу має різне наповнення. Зазначено, що найбільш розгорнутий і вичерпний перелік відновлюваних джерел енергії подано 2002 р. Міжнародним енергетичним агентством. У вітчизняному законодавстві його трансформація здійснюється в міру розвитку відновлюваної енергетики. На сьогодні у вітчизняних нормативно-правових документах і науковій літературі надається перевага терміну «відновлювані джерела енергії» (ВДЕ).

У роботі подано авторське трактування основного термінологічного апарату дослідження. Під поняттям «відновлювані джерела енергії» пропонується розглядати природні, практично невичерпні, екологічно безпечні, похідні від сонячної активності та гравітаційної сили й тепла Землі джерела енергії, які постійно поновлюються і можуть бути використані для виробництва теплової та електричної енергії. Поняття природно-ресурсного потенціалу відновлюваної енергетики при

цьому визначається як виявлені (досліджені), запаси відновлюваних джерел енергії, у тому числі неосвоєні, які можуть бути використані для генерації тепло- та електроенергії з урахуванням технічних можливостей та економічної доцільності.

На основі дослідження світового досвіду розвитку відновлюваної енергетики зроблено висновок про доцільність і можливість переходу світового господарства з використання викопних джерел енергії до відновлюваних. Згідно з прогнозами міжнародних аналітиків, відновлювана енергетика повністю замінить традиційну в економічно високорозвинутих країнах світу до 2050 р. Світовий банк рекомендує країнам світу досягнути частки відновлюваних джерел енергії до 2030 р. у 36%.

Основа динамічного зростання потужностей відновлюваної енергетики вбачається у стабільній і послідовній політиці стимулювання її розвитку. Важливим чинником активізації використання відновлюваних джерел енергії є фінансові стимули з боку держави, які реалізуються через спеціальні тарифи на енергію, вироблену з ВДЕ. Ефективним зарекомендувало себе законодавче закріплення вимог щодо зростання частки ВДЕ в енергобалансі країни на загальнодержавному та регіональному рівнях. Прискореному розвитку відновлюваної енергетики сприяє також територіальне планування розміщення об'єктів відновлюваної енергетики та спрощення процедури відведення земельних ділянок для їх спорудження. Аналіз сучасних тенденцій розвитку відновлюваної енергетики у світі засвідчує також доцільність впровадження програмного методу стимулювання реалізації потенціалу відновлюваної енергетики.

Розвиток відновлюваної енергетики в регіоні забезпечується через відповідний організаційно-економічний механізм. Серед основних складових такого механізму вбачаємо: інституційно-організаційні, інформаційні, інвестиційні, соціально-екологічні, технологічні та економічні компоненти й відповідні інструменти (табл. 1).

Таблиця 1

Складові організаційно-економічного механізму розвитку відновлюваної енергетики в регіоні*

Компоненти	Інструменти
Інституційно-організаційні	Нормативно-правові, контрольно-адміністративні, стратегічного й поточного планування, структурно-управлінські.
Інформаційні	Інформаційне та рекламне забезпечення, презентаційно-популяризаційні заходи, навчальні програми.
Економічні	Кредитно-фінансові, преференційні, податкові пільги, субсидії, дотації, тарифне регулювання, приватно-публічне партнерство.
Інвестиційні	Доступ до інвестиційних ресурсів, інвестиційні пропозиції (проекти).
Соціально-екологічні	Створення робочих місць і гарантування безпечних умов праці, підвищення кваліфікації працівників, поліпшення екологічного стану довкілля.
Технологічні	Розробка та впровадження нових технологій, модернізація виробництва, розвиток інновацій.

*Джерело: розроблено автором.

В організаційно-економічному механізмі розвитку відновлюваної енергетики поряд із загальнодержавними слід застосовувати засоби та інструменти регіонального впливу, які належать до різних його компонентів. Усі вони впливають на загальні результати розвитку відновлюваної енергетики в регіоні. Однак серед них є компоненти, інструменти яких, на наш погляд, можуть стати найбільш дієвими й потребувати першочергової уваги. Подальше дослідження спрямовувалося на їх виявлення та розроблення пропозицій щодо практичного використання.

У другому розділі «**Оцінка потенціалу та аналіз стану розвитку відновлюваної енергетики в Західному регіоні України**» подано характеристику природно-ресурсного потенціалу відновлюваних джерел енергії Західного регіону України, що розглядався у складі Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської та Чернівецької областей, проведено його економічну оцінку, здійснено аналіз регіональних стратегій та програм розвитку відновлюваної енергетики й реалізованих проєктів з використання відновлюваних джерел енергії в областях досліджуваного регіону.

Економічна оцінка природно-ресурсного потенціалу відновлюваної енергетики у роботі базується на грошовій оцінці нафтового еквіваленту одиниці технічно досяжного для використання потенціалу відновлюваної енергії, проведений за формулою:

$$E_{nom} = ((\Pi \times k) \times \text{Ц}) \times B ,$$

- де: E_{nom} – економічний вираз природно-ресурсного потенціалу ВДЕ;
 Π – технічно досяжний потенціал ВДЕ у тоннах умовного палива;
 k – коефіцієнт для переведення тонни умовного палива в барелі нафтового еквіваленту (дорівнює 4,79);
 Ц – ціна бареля нафти на світовому ринку в дол. США (на дату оцінки становив 50,7 дол./барель);
 B – курс гривні до дол. США на дату оцінки (22,5 грн/дол. США).

У результаті встановлено, що сумарний природно-ресурсний потенціал відновлюваної енергетики областей Західного регіону України (сонячної, вітрової, геотермальної енергії, малої гідроенергетики, енергії біомаси), оцінений за станом на ІV кв. 2015 р., становить 93,785 млрд грн/рік. Він диференціюється між областями регіону (рис. 1).

Найвищими показниками природно-ресурсного потенціалу відновлюваної енергетики відзначаються Львівська і Закарпатська області – відповідно 23,3 і 17,9 млрд грн/рік. Понад половину загального природно-ресурсного потенціалу (51,4 %) припадає на енергію біомаси, 17,7% – геотермальну енергію, 12,5% – вітрову енергію, 12,1% – гідро- і 6,3% – сонячну енергію.

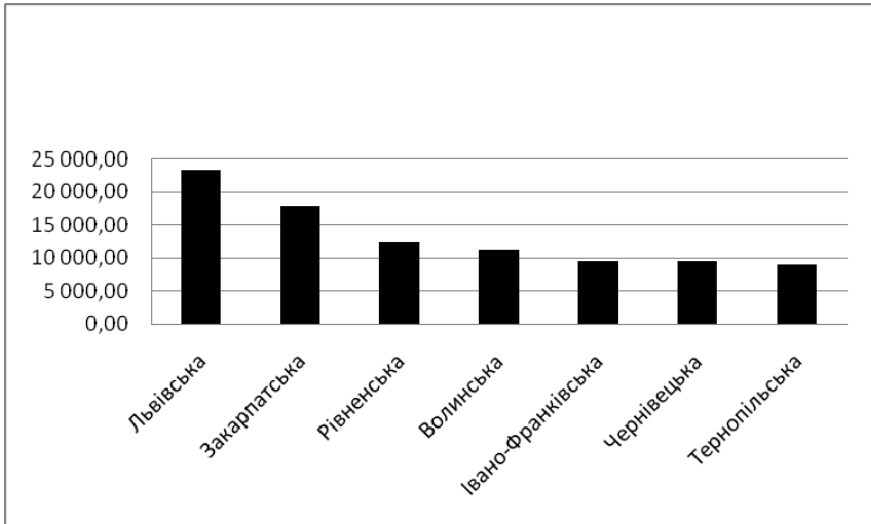

Рис. 1. Природно-ресурсний потенціал відновлюваної енергетики областей Західного регіону України, млн грн/рік*

*Джерело: розраховано автором за станом на 2015 р.

У роботі здійснено аналіз управління розвитком відновлюваної енергетики в регіоні, який засвідчив недостатній рівень стратегічного бачення та стратегічного планування у цій сфері. У затверджених регіональних стратегіях розвитку областей Західного регіону України на період до 2020 р. цілі та завдання щодо відновлюваної енергетики відображені фрагментарно й не конкретно. Тільки у стратегіях Закарпатської та Чернівецької областей вказується на перспективні напрями освоєння потенціалу ВДЕ. У жодній з областей не розроблені цільові концепції, стратегії та програми з використання відновлюваних джерел енергії. Обласні програми підвищення енергоефективності, які діяли протягом 2012-2015 рр. у всіх областях регіону, не могли їх замінити через іншу цільову спрямованість: не стільки на використання відновлюваних джерел енергії, як на зменшення енергоспоживання чи заміну природного газу на альтернативне паливо. Водночас у межах виконання обласних програм з енергоефективності було досягнуто певних зрушень, пов'язаних з використанням біопалива при заміні газових котелень твердопаливними. У деяких регіонах були розроблені вузькопрофільні програми з розвитку окремих складових відновлюваної енергетики. Зокрема, діяли обласні програми розвитку малої гідроенергетики у Тернопільській і Чернівецькій областях на 2011-2015 рр.

За стратегічної невизначеності й відсутності програмних розробок ускладнюється реалізація проектів зі спорудження об'єктів відновлюваної енергетики, ініційованих бізнесом. Водночас у регіоні вже реалізовано та перебуває у стадії реалізації низка проектів з використання відновлюваних джерел енергії. Загальна встановлена потужність об'єктів відновлюваної енергетики у регіоні за станом на 01.07.2015 р. складала 467,4 МВт. Здебільшого приріст встановленої потужності

об'єктів відновлюваної енергетики забезпечувався після 2010 р. у зв'язку з введенням «зелених тарифів». У Львівській області за період 2011-2015 рр. він зріс у 9 разів.

До вагомих проектів у сфері відновлюваної енергетики регіону, реалізованих у 2005-2015 рр., належать Ірлявська, Ратівська та Кам'яницька сонячні електростанції (СЕС) потужністю відповідно 10,09, 5,4 та 3,0 МВт (Закарпатська область), Радчівська та Старобородчанська СЕС потужністю 4,0 та 2,8 МВт (Івано-Франківська область), Самбірська СЕС потужністю 8,2 МВт (Львівська область); Тур'я-Полянська, Білинська, Краснянська малі ГЕС (МГЕС) потужністю 1,05, 0,63, 0,8 МВт (Закарпатська область), Касперівська МГЕС потужністю 5,1 МВт (Тернопільська область), Яблунецька МГЕС потужністю 1,0 МВт (Чернівецька область); Старосамбірська вітрова електростанція (ВЕС) потужністю 6,6 МВт (Львівська область). Реалізовано два проекти з використання геотермальної енергії (Закарпатська та Івано-Франківська область). Розроблено проектну документацію на спорудження в регіоні ще близько 20 МГЕС і ВЕС, однак виникають проблеми, що пов'язані зі спротивом громадськості. Таке становище потребує як перегляду підходів щодо державної та громадської експертизи проектів зі спорудження об'єктів відновлюваної енергетики, так і захисту прав інвесторів, проекти яких такі експертизи пройшли.

Більшість проектів зі спорудження об'єктів відновлюваної енергетики в регіоні були реалізовані приватними інвесторами. При цьому залучалися як власні кошти інвесторів, так і банківські кредити та зовнішні інвестиції. Регіональні та місцеві органи влади в останні роки активізували свою участь у деяких напрямках розвитку відновлюваної енергетики – сонячної, використання біомаси як палива на комунальних об'єктах. Можна очікувати нарощування цієї тенденції.

Загалом показники використання природно-ресурсного потенціалу відновлюваної енергетики регіону залишаються невисокими (табл. 2). Значні резерви потенціалу сприяють її подальшому розвитку.

Таблиця 2

Рівень використання природно-ресурсного потенціалу відновлюваної енергетики в Західному регіоні України, за станом на 2016 р.

Область	Енергія сонця, у %	Енергія вітру, у %	Мала гідро-енергетика, у %	Геотермальна енергія, у %	Енергія біомаси, у %
Волинська	менше 0,1%	менше 0,1%	0%	0%	13,2%
Закарпатська	2,02%	менше 0,1%	4,86%	1,68%	8,5%
Івано-Франківська	1,7%	менше 0,1%	2,72%	менше 0,1%	22,5%
Львівська	0,68%	0,42%	0,46%	менше 0,1%	4,8%
Рівненська	0,58%	менше 0,1%	2,7%	0%	9,3%
Тернопільська	0,08%	менше 0,1%	3,4%	менше 0,1%	19,3%
Чернівецька	0,42%	менше 0,1%	0,2%	0%	6,5%

Джерело: розраховано автором.

У третьому розділі «**Організаційно-економічний механізм перспективного розвитку відновлюваної енергетики в регіоні**» обґрунтовуються перспективні напрями подальшого зростання потужностей відновлюваної енергетики в Західному регіоні України, проведено економетричний аналіз впливу відновлюваної енергетики на соціально-економічний розвиток регіону, запропоновано заходи іституційно-організаційного й економічного характеру, реалізація яких сприятиме прискоренню її розвитку.

Економетричні дослідження показали позитивний вплив відновлюваної енергетики на соціально-економічний розвиток регіону. На прикладі Львівської області проведено аналіз впливу таких показників розвитку відновлюваної енергетики, як кількість суб'єктів господарювання у цій сфері, кількість об'єктів відновлюваної енергетики, їх загальна встановлена потужність на динаміку основних показників соціально-економічного розвитку області, зокрема валового регіонального продукту (ВРП), прямих іноземних інвестицій, зайнятості населення, податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів, викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Обробку, оцінку та аналіз усіх груп даних було здійснено за допомогою програми «E-views». На основі методу найменших квадратів отримано дані, які засвідчують позитивний вплив розвитку відновлюваної енергетики на приріст ВРП, збільшення прямих іноземних інвестицій, зростання загальної суми податкових надходжень, зменшення викидів парникових газів (табл. 3).

Таблиця 3

Значення коефіцієнтів економетричних моделей аналізу впливу зміни кількості суб'єктів господарювання у сфері відновлюваної енергетики на соціально-економічні показники Львівської області

Коефіцієнти	ВРП	ВРП на 1 особу	Пром. вир-во	Прямі іноземні інвестиції	В-цтво електроенергії	Акціонерний капітал	К-сть безробітних	Податкові надходження	Викиди парникових газів
Коефіцієнт детермінації R-sq	0,97	0,97	0,90	0,3	0,25	0,93	0,45	0,96	0,005
Коефіцієнт кореляції C2	0,0225	89,1	1,2	38,7	0,004	0,053	-0,053	302,9	-0,22
Критерій Фішера Prob (F-statistic)	0,0000	0,0000	0,053	0,1238	0,1739	0,0000	0,047	0,0000	0,8459
Статистика Дарбіна-Уотсона	1,45	1,5	2,1	1,4	2,01	1,2	1,44	1,6	1,38

Розраховано автором.

Зі зростанням відновлюваної енергетики її вплив на соціально-економічний розвиток області буде збільшуватися, оскільки галузь фактично перебуває на

початковій стадії становлення, а перші об'єкти потужністю понад 1 МВт в області були введені в експлуатацію, починаючи лише з 2012 р.

У дослідженні визначено види відновлюваної енергетики, на які слід пріоритетно спрямувати підтримку регіональних влад: біоенергетика – у всіх областях регіону; гідроенергетика й вітрова енергетика – у Закарпатській, Львівській, Чернівецькій, Івано-Франківській областях; сонячна енергетика – у Закарпатській, Чернівецькій областях; геотермальна енергетика – у Закарпатській області.

Обґрунтовано необхідність розробки концепцій і цільових стратегій розвитку відновлюваної енергетики в регіонах. Розроблено структурно-змістову схему концепції формування регіональної програми розвитку відновлюваної енергетики. Запропоновано розробку цільових регіональних стратегій розвитку відновлюваної енергетики (PCPBE) як складових стратегій регіонального розвитку кожної з областей. Висвітлено авторське бачення найважливіших положень такої цільової стратегії для Львівської області, визначено її мету (заміщення традиційних паливно-енергетичних ресурсів відновлюваними; покращення екологічної ситуації; розвиток нових напрямів економічного зростання) та завдання на коротко-, середньо- й довгострокову перспективу.

Ефективна реалізація стратегій і програм потребує дієвих організаційно-економічних механізмів. Серед них – механізми публічно-приватного партнерства як заснованого на договорі співробітництва між органами публічної влади в особі відповідних державних органів й органів місцевого самоврядування та юридичними особами недержавного сектору або фізичними особами – підприємцями, що здійснюється в усіх сферах діяльності, пов'язаних з вирішенням завдань загальнодержавного чи територіального розвитку.

Органи публічної влади та бізнес у сфері відновлюваної енергетики є взаємозалежними, оскільки владні структури не володіють достатніми коштами для інвестування у відновлювану енергетику на рівні, який забезпечував би виконання Україною взятих на себе зобов'язань щодо збільшення частки ВДЕ в енергобалансі до 11%, а бізнес без підтримки влади не може реалізовувати свої проекти. Таким чином, публічно-приватне партнерство у цій сфері має вагомий підвалини взаємного зацікавлення. Завдання полягає у виборі дієвих форм його організації та механізмів функціонування. Однією з них вбачається співпраця у межах енергетичного кластера.

Органам влади в регіоні пропонується виступити ініціатором формування Західноукраїнського кластера відновлюваної енергетики з ядром у складі активних суб'єктів господарювання, які мають досвід реалізації проектів з відновлюваної енергетики. Доцільно залучити до участі в такому кластері органи місцевого самоврядування, науково-дослідні інституції, інші компанії, що працюють у галузі відновлюваної енергетики, будівництва й інших суміжних галузей, IT-компанії, громадські організації, фінансові установи, що зацікавлені у фінансовому забезпеченні реалізації проектів з використання ВДЕ.

Позитивним моментом є те, що запропонований кластер організаційно може функціонувати без залучення бюджетних коштів. Водночас у його межах можливе досягнення ефективнішого використання таких коштів на заходи з енергоефективності й використання відновлюваних джерел енергії.

Як ефективний інструмент налагодження співпраці між державою, органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання у сфері відновлюваної енергетики пропонується запровадження політики «зелених державних закупівель» («сталих державних закупівель») у регіоні через включення екологічних вимог до товарів і послуг, які купуються за бюджетні кошти. Для практичного втілення зелених державних закупівель у регіоні пропонується на рівні обласних органів влади прийняти рішення щодо поетапного встановлення збільшуваних часток «зелених державних закупівель» продукції та послуг відновлюваної енергетики. Запропоновано відповідні критерії вибору постачальників енергії, отримуваної з відновлюваних джерел.

На регіональному рівні слід усунути головні перешкоди на шляху до реалізації проектів з відновлюваної енергетики. Серед них надто тривала та ускладнена дозвільна процедура погодження проектів з будівництва об'єктів, що використовують ВДЕ, і їх подальшого підключення до загальної енергомережі. Водночас світова практика дає приклади механізмів публічно-приватного партнерства, які усувають цю проблему і варті застосування в регіонах України. Такий механізм – організація та проведення на регіональному рівні відкритих торгів та аукціонів для проектів з будівництва об'єктів відновлюваної енергетики, розроблених за кошти Державного чи місцевих бюджетів.

Запровадження організаційно-економічного механізму розроблення та практичного втілення проектів з використання ВДЕ на рівні регіону (області) вбачаємо за такою схемою. Процедура розроблення проекту, а саме технічне, економічне, екологічне обґрунтування, розробка проектної документації, кошторису та вирішення дозвільних питань покладається на обласні органи влади. Важливо, щоб розробка проекту включала не лише проектну документацію з будівництва об'єкта, але й проходження усіх необхідних дозвільних процедур з отриманням відповідних документів для реалізації цього проекту.

Проведення громадських слухань, відведення земельної ділянки, підготовка договорів і необхідних супровідних документів для подання у відповідні міністерства та профільні агентства і комісії (НКРЕ, Держенергоефективності тощо) про підключення у майбутньому готового об'єкта до загальної мережі та отримання «зеленого тарифу» також має входити у замовлення й здійснюватися виконавцем проекту. У результаті інвестор отримає готовий для фінансування проект, оминувши усі бюрократичні перепони.

Організацію та проведення таких аукціонів слід покласти на обласні органи влади в особі спеціально створеної незалежної комісії. До складу комісії доцільно включити представників: центральних органів виконавчої влади – Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, Держенергоефективності, НКРЕ; місцевих органів влади (обласної ради, облдержадміністрації, а також районних рад і райдержадміністрацій, сільських, селищних, міських рад у разі прив'язки проектів до їх території; зацікавлених громадських організацій; профільних наукових установ і фахівців-практиків у сфері відновлюваної енергетики).

В умовах дефіциту бюджету питання фінансування відновлюваної енергетики часто стає дискусійним, проте без всебічної підтримки з боку регіональних і

державних влад відновлювана енергетика в Україні буде інвестиційно непривабливою. Водночас запровадження ефективних організаційно-економічних механізмів у сфері використання відновлюваних джерел енергії, як демонструє світовий досвід, створює умови для прискороного розвитку відновлюваної енергетики, забезпечуючи при цьому потужний імпульс для регіональної економіки. Пропоновані у роботі можливості розвитку публічно-приватного партнерства на регіональному рівні практично не потребують додаткового бюджетного фінансування, водночас їх реалізація підвищить інвестиційну привабливість відновлюваної енергетики в регіоні, забезпечуватиме швидше освоєння природного потенціалу відновлюваних джерел енергії з вирішенням низки соціально-економічних та екологічних проблем.

ВИСНОВКИ

У дисертації досліджено теоретико-методологічні аспекти вдосконалення організаційно-економічного механізму розвитку відновлюваної енергетики в Західному регіоні України, що дає змогу вирішити актуальні завдання розвитку галузі.

1. Встановлено, що визнана світовим співтовариством концепція сталого розвитку зумовлює безальтернативність відновлюваної енергетики, яка витіснятиме традиційну, з часом замістивши її.

2. На основі аналізу наявних напрацювань вітчизняних і зарубіжних науковців запропоновано авторське трактування термінів «відновлювані джерела енергії», «відновлювана енергетика», «природно-ресурсний потенціал відновлюваної енергетики». Зокрема, відновлювані джерела енергії автором розглядаються як природні, практично невичерпні, похідні від сонячної активності та гравітаційної сили й тепла Землі, джерела енергії, які постійно поновлюються і можуть бути використані для виробництва теплової та електричної енергії, а відновлювана енергетика – підгалузь енергетики, яка забезпечує вироблення, перетворення та розподіл різних видів енергії, одержуваних з відновлюваних джерел.

3. Подано характеристику успішних практик впровадження відновлюваної енергетики в низці країн світу, що може слугувати прикладом для України. Виявлено основні аспекти її владної підтримки засобами економічного та неекономічного характеру, що мали наслідком стрімке зростання відновлюваної енергетики в цих країнах. Визначено основні світові тенденції зниження вартості технологій відновлюваної енергетики, які у найближчій перспективі матимуть значний вплив на підвищення конкурентоспроможності відновлюваної енергетики порівняно з традиційною в Україні.

4. Доведено необхідність врахування регіональних особливостей і використання регіональних можливостей у розвитку відновлюваної енергетики. Проведено оцінку сучасного стану розвитку відновлюваної енергетики в областях Західного регіону України. Наведено характеристику природного, технічно досяжного та економічно доцільного потенціалу відновлюваних джерел енергії: сонячної, вітрової енергетики, малої гідроенергетики, геотермальної та біоенергетики. Проведено економічну оцінку природно-ресурсного потенціалу відновлюваної енергетики регіону, яка базувалася на грошовій оцінці нафтового

еквіваленту одиниці технічно досяжного й економічно доцільного до використання потенціалу відновлюваної енергії. У результаті встановлено, що сумарний природно-ресурсний потенціал ВДЕ Західного регіону України, оцінений за станом на IV кв. 2015 р., становить 93, 785 млрд грн/рік.

5. Проведено аналіз основних аспектів реалізації проектів зі спорудження об'єктів відновлюваної енергетики в Західному регіоні України, виділено їх переваги та недоліки. Здійснено розрахунок використовуваної частки від загального потенціалу відновлюваних джерел енергії в областях регіону. Встановлено, що серед усіх відновлюваних джерел енергії в регіоні найбільше використовується мала гідроенергетика та біоенергетика завдяки підвищенню рівня використання деревної біомаси як палива. Виявлено тенденцію до постійного зростання частки сонячної енергетики в енергобалансі регіону. Низьким є використання вітроенергетичного та геотермального потенціалу. Загалом у регіоні використовується менше 3% природно-ресурсного потенціалу відновлюваної енергетики.

Обґрунтовано необхідність розроблення регіональних стратегій розвитку відновлюваної енергетики та організаційно-економічних механізмів реалізації завдань з їх практичного застосування.

Досліджено теоретико-методичні підходи до розробки регіональних стратегій і програм розвитку. Серед них виділено методології, які найбільш повно відповідають специфіці використання ВДЕ. Удосконалено підходи до стратегічного планування й системного програмування динамічного розвитку відновлюваної енергетики на рівні регіону. Визначено цілі й завдання стратегії розвитку відновлюваної енергетики на прикладі Львівської області.

6. Базуючись на результатах проведеного економетричного дослідження лінійних регресій, встановлено позитивний вплив розвитку відновлюваної енергетики на соціально-економічні показники регіону (Львівська область), зокрема на зростання валового регіонального продукту.

Визначено пріоритетні напрями розвитку відновлюваної енергетики в Західному регіоні України (біо- та вітроенергетики й малої гідроенергетики у промислових масштабах, сонячної енергетики – для енергозабезпечення локальних об'єктів) й обґрунтовано перспективні шляхи використання регіонального потенціалу ВДЕ.

7. Обґрунтовано організаційно-економічні заходи з активізації розвитку відновлюваної енергетики в регіоні. Запропоновано: структурно-логічну схему розроблення концепцій і регіональних стратегій розвитку відновлюваної енергетики в регіоні; науково-методичні підходи до запровадження процедури «зелених державних закупівель» як інструменту збільшення частки використання ВДЕ в регіоні через встановлення й поетапне збільшення часток закупівель продукції та послуг відновлюваної енергетики, ініціювання органами регіональної влади створення кластера відновлюваної енергетики за участю активних суб'єктів господарювання, науково-дослідних установ, представників громадських організацій, банківського сектору, IT-компаній тощо; схему реалізації ефективного механізму публічно-приватного партнерства у галузі відновлюваної енергетики із

застосуванням аукціонного методу реалізації погоджених у всіх інстанціях проектів з відновлюваної енергетики, розроблених за державним чи муніципальним замовленням.

Таким чином, пропоновані у дисертації організаційно-економічні механізми забезпечення розвитку відновлюваної енергетики охоплюють широкий спектр інструментів, які сприятимуть ефективному використанню потенціалу відновлюваної енергетики в Західному регіоні України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Башинська Ю. І. Загальносвітові та регіональні аспекти розвитку потужностей альтернативної енергетики / Ю. І. Башинська // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Основний капітал регіону та ефективність його використання: [зб. наук. пр.] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: В. С. Кравців (відп. ред.). – Львів, 2013. – Вип. 5 (103) – с. 211-223 (0,75 д. а.).
2. Башинська Ю. І. Особливості регіональних програм з використання відновлюваних джерел енергії / Ю. І. Башинська // Регіональна економіка. – Львів, 2014. – Вип. № 1. – С. 165-174 (0,82 д. а.)*.
3. Башинська Ю. І. Транскордонна співпраця областей Західного регіону України у сфері відновлюваної енергетики / Ю. І. Башинська // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Механізми ефективного розвитку прикордонних територій: зб.наук.пр.] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: В. С.Кравців (відп. ред.). – Львів, 2014. – Вип. 4 (108). С.313-319 (0,36 д. а.).
4. Башинська Ю. І. До питання конкурентоспроможності відновлюваної енергетики в Західному регіоні України / Ю. І. Башинська // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Механізм регулювання регіонального розвитку в Україні: [зб.наук.пр.] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: В. С.Кравців (відп. ред.). – Львів, 2014. – Вип. 5 (109). – С. 98-108 (0,57 д. а.).
5. Bashynska Yu. Perspectives on renewable energy development in Western Ukraine. Socio-economic, political, cultural and religious issues in Polish, Slovak and Ukrainian researches. Materials of the International scientific conference. – Jaroslav, 2014. – P. 91-98 (0,41 д. а.)*.*.
6. Башинська Ю. І. Механізми державного стимулювання заміщення традиційних паливно-енергетичних ресурсів відновлюваними / Ю. І. Башинська // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. : [зб.наук.пр.] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: В. С. Кравців (відп. ред.). – Львів, 2015. – Вип.3 (113). – С. 18-21 (0,23 д. а.).

7. Bashynska Yu.. Why is it reasonable to invest in renewable energy in Ukraine? // The Baltic Journal of Economic Studies, Volume 1. – Riga: Izdevnieciba “Baltija Publishing”. – 2015, 162 pages. – P. 17-23 (0,36 д. а.)**.
8. Башинська Ю.І. Перспективні шляхи розвитку публічно-приватного партнерства у сфері відновлюваної енергетики регіону / Ю.І. Башинська, П.В. Жук // Регіональна економіка. – Львів, 2016. – № 3. – С. 63-68*. *Особистий внесок: розкрито перспективні можливості освоєння природного потенціалу відновлюваних джерел енергії Західного регіону України, обґрунтовано шляхи його реалізації (0,32 д. а.).*

*Статті у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз.

**Статті у виданнях інших держав.

Тези доповідей і матеріали науково-практичних конференцій:

9. Завальона Ю.І. Підсумки розвитку відновлюваної енергетики України в 2012 р. і його роль в регіональному забезпеченні електроенергією / Ю.І. Завальона // Нетрадиційні і поновлювані джерела енергії як альтернативні первинним джерелам енергії в регіоні: Матеріали 7 міжнар. науково-практичної конф. – Львів, 2013. – С. 11-14 (0,23 д. а.).
10. Завальона Ю.І. Участь України в реалізації механізмів Кіотського протоколу на сучасному етапі / Ю.І. Завальона // Міжнародні відносини в умовах 21 ст.: сучасна теорія і практика : Матеріали 2 міжнар. науково-практичної конф. – Львів, 2013. – С. 208-211 (0,21 д. а.).
11. Башинська Ю.І. Переваги і недоліки використання відновлюваних джерел енергії / Ю.І. Башинська // Сучасні наукові підходи до стабільного економічного розвитку та економічної безпеки: Матеріали міжнар. науково-практичної конф. – Чернігів, 2014. – С.254 (0,11 д. а.).
12. Башинська Ю.І. Світові тенденції в інвестуванні у відновлювану енергетику / Ю.І. Башинська // Відновлювана енергетика на Львівщині – можливості для бізнесу та розвитку території: Матеріали конф. – Львів, 2014. – С. 29-30 (0,12 д. а.).
13. Башинська Ю.І. Потенціал заміщення органічного палива відновлюваними джерелами енергії / Ю.І. Башинська // Перспективи економічного зростання та інноваційного розвитку країн: Матеріали міжнар. науково-практичної конф. – Одеса, 2014. – С. 72-74 (0,17 д. а.).
14. Башинська Ю.І. Краудфандинг як інноваційний механізм фінансування проєктів відновлюваної енергетики / Ю.І. Башинська // Економічні аспекти розвитку держави: стан, проблеми, перспективи: Матеріали міжнар. науково-практ. конф. – Хмельницький, 2014. – С. 128-129 (0,18 д. а.).
15. Башинська Ю.І. Перспективи розвитку малої відновлюваної енергетики в Західному регіоні України / Ю.І. Башинська // Інвестиційно-інноваційні засади розвитку національної економіки в ринкових умовах: Матеріали міжнар. науково-практ. конф. – Ужгород, 2015. – С. 199-200 (0, 15 д. а.).
16. Башинська Ю.І. Сучасний стан розвитку відновлюваної енергетики у Львівській області / Ю.І. Башинська // Екологічна безпека як основа сталого

розвитку суспільства. Європейський досвід і перспективи: Матеріали II міжнар. науково-практ. конф. – Львів, 2015. – С. 253- 254 (0,14 д. а.).

17. Башинська Ю.І. Чинники розвитку відновлюваної енергетики в Західному регіоні України / Ю.І.Башинська // Нетрадиційні і поновлювані джерела енергії як альтернативні первинним джерелам енергії в регіоні: Матеріали Восьмої міжнар. науково-практ.конф. – Львів, 2015. – С.7-8 (0,19 д. а.).

Інші публікації:

18. Башинська Ю.І. Стале природокористування як фактор соціально-економічного піднесення гірських територій України / Кравців В. С., Жук П. В., Гулич О. І., Колодійчук І. А., Полюга В. О., Башинська Ю. І. та ін. // Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е. М. Лібанової, акад. НААН України М. А. Хвесика. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. – 776 с. / Кравців В. С., Жук П. В., Гулич О. І., Колодійчук І. А., Полюга В. О., Башинська Ю. І., Бегень О. Р., Гаврилук В. В., Григоренко О. В., Почтарук І. С. Стале природокористування як фактор соціально-економічного піднесення гірських територій України. – С. 646-727. *Особистий внесок: підготовлено матеріали з оцінки сталого водокористування й перспектив розвитку малої гідроенергетики у Карпатському регіоні України (0,32 д. а.).*
19. Башинська Ю. І. Європейський досвід розвитку відновлюваної енергетики у транскордонних регіонах / Регулювання екологічної безпеки транскордонного регіону в умовах євроінтеграції України (наукова доповідь) / [В. С. Кравців, П. В. Жук, І. А. Колодійчук та ін.]; НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2015. – С. 90-94. *Особистий внесок: здійснено аналіз розвитку відновлюваної енергетики в Польщі з виділенням основних тенденцій (0,27 д. а.).*

АНОТАЦІЯ

Башинська Ю. І. Організаційно-економічні засади використання потенціалу відновлюваної енергетики в регіоні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», Львів, 2017.

Дисертація присвячена дослідженню теоретико-методичних засад використання потенціалу відновлюваної енергетики в регіоні. У дослідженні проаналізовано наявні науково-методичні положення щодо оцінювання потенціалу та інституційного забезпечення, організації планування, стимулювання й інших форм владної підтримки розвитку сфери відновлюваної енергетики на регіональному рівні. Обґрунтовано рекомендації з удосконалення політики стимулювання розвитку відновлюваної енергетики в регіоні. Запропоновано концептуальні основи розробки регіональної стратегії розвитку відновлюваної енергетики як структурної складової стратегій регіонального розвитку.

Здійснено аналіз і проведено економічну оцінку природно-ресурсного потенціалу відновлюваної енергетики Західного регіону України. Проаналізовано сучасний стан розвитку відновлюваної енергетики в регіоні, виявлено основні перешкоди у реалізації проектів зі спорудження об'єктів відновлюваної енергетики. На цій основі визначено пріоритетні напрями освоєння потенціалу ВДЕ в регіоні та запропоновано шляхи вдосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення його використання.

Базуючись на результатах проведеного економетричного дослідження лінійних регресій, встановлено позитивний вплив розвитку відновлюваної енергетики на соціально-економічні показники регіону.

Обґрунтовано організаційно-економічні заходи з активізації розвитку відновлюваної енергетики в регіоні та запропоновано запровадження процедури «зелених державних закупівель» як інструменту збільшення частки використання ВДЕ в регіоні, ініціювання органами регіональної влади створення кластера відновлюваної енергетики, впровадження механізму публічно-приватного партнерства у галузі відновлюваної енергетики із застосуванням аукціонного методу реалізації погоджених проектів з відновлюваної енергетики, розроблених за державним чи муніципальним замовленням.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, регіон, відновлювана енергетика, стратегія, публічно-приватне партнерство.

АННОТАЦИЯ

Башинская Ю. И. Организационно-экономические основы использования потенциала возобновляемой энергетики в регионе. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие производительных сил и региональная экономика. – ГУ «Институт региональных исследований имени М. И. Долинского НАН Украины», Львов, 2017.

Диссертация посвящена исследованию теоретико-методических основ использования потенциала возобновляемой энергетики в регионе. С этой целью проанализированы существующие научно-методические положения по оценке потенциала и институционального обеспечения, организации планирования, стимулирования и других форм государственной поддержки развития сферы возобновляемой энергетики на региональном уровне. Обоснованы рекомендации по совершенствованию политики стимулирования развития возобновляемой энергетики в регионе. Предложены концептуальные основы разработки региональной стратегии развития возобновляемой энергетики как структурной составляющей стратегии регионального развития.

Осуществлен анализ и проведена экономическая оценка природно-ресурсного потенциала возобновляемой энергетики Западного региона Украины. Проанализировано современное состояние развития возобновляемой энергетики в регионе, выявлены основные препятствия в реализации проектов по сооружению объектов возобновляемой энергетики. На этой основе определены приоритетные направления освоения потенциала ВИЭ в регионе и предложены пути совершенствования организационно-экономического механизма обеспечения его использования.

Основываясь на результатах проведенного эконометрического исследования линейных регрессий, установлено положительное влияние развития возобновляемой энергетики на социально-экономические показатели региона.

Обоснованы организационно-экономические меры по активизации развития возобновляемой энергетики в регионе и предложены введения процедуры «зеленых государственных закупок» как инструмента увеличения доли использования ВИЭ в регионе, инициирование органами региональной власти создания кластера возобновляемой энергетики, внедрение механизма государственно-частного партнерства в области возобновляемой энергетики с применением аукционного метода реализации согласованных проектов по возобновляемой энергетике, разрабатываемых по государственному или муниципальному заказу.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, регион, возобновляемая энергетика, стратегия, публично-частное партнерство.

SUMMARY

Bashynska Yu. I. Organizational-economic bases of using of the renewable energy potential in the Western region of Ukraine. – Manuscript.

Thesis is prepared for the obtainment of scientific degree of the candidate in economic sciences by the specialty 08.00.05 – development of productive forces and regional economy. – SI «Institute of Regional Research named after M. I. Dolishnyi of the NAS of Ukraine», Lviv, 2017.

Thesis is devoted to the research of theoretical and methodological principles of using of the renewable energy potential in the region. The existing scientific and methodological bases of regional strategies and programs development is analyzed. Practical recommendations for policies improvement to encourage renewable energy development at the regional level are given. The conceptual framework and the structure of the regional program of renewable energy development as a structural component of the regional development strategies are suggested.

The analysis and economic evaluation of the natural potential of renewable energy in the region are made. The priorities of development of the renewable energy potential in the region are formulated on its basis. Through the use of renewable energy in Western region of Ukraine the main goals of sustainable development can be achieved. The most important of them are: reduction of harmful emissions by reducing the fossil fuels use, as well as maintaining a clean environment for future generations and the development of recreational and tourist destination in clean areas. Renewable energy can also be one of the main vectors of economic growth in the region. Ways of improving of the organizational and economic mechanism to ensure the renewable energy use in the region are offered.

The current state of renewable energy in the region is analyzed, the major obstacles for the construction of the renewable energy projects are identified. The analysis of the realized and planned projects for the use of renewable energy in the Western region of Ukraine indicates that use of the potential of renewable energy in region is negligible. The main reason is the lack of financial resources in the regional budgets, low level of involvement of private investors and the high-risk investment due to political and economic instability in the country. However, the interest of investors, local authorities and communities to use renewable energy is growing. Most projects using renewable energy are financed by foreign direct investments of international organizations, government grants and private investors.

It is calculated that the share of the renewables potential being used is low in the region. The least developed areas of renewable energy in the region are wind and geothermal energy, due to the high cost of equipment. We also consider low awareness about the possibilities of using these energy sources as a deterrent.

There are given suggestions of the key criteria and implementation procedures of "green procurement" for the budget funds in the region. "Green procurement" is considered as a tool of improving regional environmental and investment policies. It is determined that the renewable energy has a positive impact on social and economic development of the region on the econometric studies basis. The development of renewable energy has a positive influence on GRP growth, GRP per capita growth, foreign direct investment, reduction of unemployment and pollutant emissions into the atmosphere. Obviously, this effect is relatively small, because renewable energy is at the initial stage of its development. However it is predicted that the increase in RE facilities and their capacity will significantly improve the social, economic and environmental conditions in the region.

It is economically justified that it is more reasonable to give priority to renewable energy sources when choosing an energy supply source for the region, rather than gasification. It is established that the cheapest option at the moment is the use of biomass for heat and partly electricity through using solid fuel boilers and other equipment. However, it is also advisable to use solar and wind power installations for small individual consumers.

Based on the international experience, the new direction of public-private partnership in the field of renewable energy is formed. It is the organization and holding of open tenders and auctions for new RE projects on a regional level. The procedure of project drafting and resolving permission issues are assigned to the regional authorities. Thus an investor will receive a project ready to finance, bypassing the bureaucratic obstacles and the region will obtain additional financial resources for sustainable development. On the basis of public bidding the victory will be gained by the party who offers the highest price for the project.

Keywords: organizational and economic mechanism, region, renewable energy, strategy, public-private partnership.

Підписано до друку 25.04.2017 р. Формат 60x90/16.
Папір ксероксний. Друк на різнографі. Гарнітура Times New Roman.
Умов. друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим. Зам. №8.
Друк: ПП «Арал»
Свідоцтво: серія А01 №21230 від 18.06.2007 р.
Державна реєстрація 09.09.1998 р.
м. Львів, вул Козельницька, 4
Тел: (050) 371-62-80